

บทที่ 4

บริบทชุมชน

พื้นที่ในการวิจัยทั้ง 4 ชุมชน มีบริบทชุมชนดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของตำบลเที่ยงแท้ อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท

1.1 ข้อมูลทั่วไปของตำบลเที่ยงแท้

ตำบลเที่ยงแท้ อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ประกอบด้วย 10 หมู่บ้าน ทั้ง 10 หมู่บ้าน มีครัวเรือนรวมกัน 1,509 ครัวเรือน แบ่งเป็นครัวเรือนเกษตรกร 897 ครัวเรือน มีประชากรจำนวน 6,606 คน เป็นชาย 3,239 คน หญิง 3,367 คน และมีแรงงานในตำบล 3,348 คน โดยชาวบ้านมีอาชีพหลักคือ ทำนา ทำสวน และมีอาชีพเสริม เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร และรับจ้าง

ตำบลเที่ยงแท้มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 22,222 ไร่ แยกเป็นพื้นที่ทำการเกษตร 15,916 ไร่ ชื่อตำบลเที่ยงแท้ เพราะต้องการตั้งให้เป็นเกียรติแก่ นายโต ขุนเที่ยงแท้ประจิด ซึ่งเป็นกำนันในตำบลนี้ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การทำนา อยู่ติดกับคลองชลประทาน และแม่น้ำน้อย (<http://www.thaitambon.com>)

ภาพที่ 4.1 แผนที่แสดงที่ตั้งตำบลเที่ยงแท้ อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท

จากแผนที่แสดงให้เห็นอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลชัยนาท อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลโพงาม อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลห้วยกรด ตำบลห้วยกรดพัฒนา อำเภอสรรคบุรี
จังหวัดชัยนาท

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลแพรกศรีราชา อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท

1.2 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านวังยาว

หมู่ 9 บ้านวังยาว มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 3,340 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ทำการเกษตร 2,524 ไร่ ดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย ทั้งหมู่บ้านมีครัวเรือนรวมกัน 137 ครัวเรือน ประชากรจำนวน 478 คน เป็นชาย 226 คน หญิง 252 คน ประกอบด้วยกลุ่มอายุต่ำกว่า 15 ปี 84 คน อายุ 15-60 ปี 306 คน อายุ 60 ปีขึ้นไป 88 คน และแรงงานในหมู่บ้านที่มีอายุระหว่าง 18-60 ปีเต็ม 270 คน (คนในหมู่บ้านไปทำงานนอกตำบล)

เส้นทางคมนาคมทางบกที่สามารถใช้ติดต่อกับภายนอกได้ 2 เส้นทาง เส้นทางแรกเริ่มเดินทางออกจากจังหวัดชัยนาทโดยรถยนต์ตามถนนสายชัยนาท-สุพรรณบุรี ประมาณ 17 กิโลเมตร ถึงอำเภอสรรคบุรี แล้วเดินทางต่อไปตามถนนสายสี่แยกห้วยกรดไปทางตำบลโพงาม ผ่านหมู่ 5 หมู่ 6 หมู่ 7 หมู่ 8 หมู่ 9 และหมู่ 10 และเส้นทางที่สองเดินทางออกจากจังหวัดชัยนาทมาทางแยกสายบรมธาตุ-สรรคบุรี

ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพหลักในการทำนา ทำสวนผลไม้ สวนผัก และสวนไม้ดอกไม้ประดับ ส่วนอาชีพเสริม จำนวน 397 ครัวเรือน ประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม งานปลูกสร้าง/รื้อถอน/ซ่อมแซมสิ่งก่อสร้าง งานเกษตรกรรม งานช่างฝีมือ และงานบริการ มีรายได้เฉลี่ย 32,020 บาท/ครัวเรือน/ปี โดยมีอัตราค่าจ้างเฉลี่ยวันละ 120.10 บาท

ปัญหาสำคัญที่พบในเรื่องดิน คือ สภาพส่วนใหญ่เป็นดินจืด ดินดาน ทำให้ปลูกพืชได้ผลผลิตไม่คุ้มค่ากับการลงทุน นอกจากนี้ชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องพืช

สั้วไร่ใช้งานและเครื่องจักรในการเกษตร ในจำนวน 137 ครัวเรือน มีรถไถเล็ก 67 ครัวเรือน จ้างรถไถเล็ก 6 ครัวเรือน ค่าจ้างเฉลี่ย 3,000 บาท/ครัวเรือน/ปี

สถานที่สำคัญและบริการสาธารณะภายในหมู่บ้าน ได้แก่ ศาสนสถาน (วัด มัสยิด โบสถ์ และอื่นๆ) ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน โรงเรียนภาคบังคับ 9 ปี โรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน หอกระจายข่าวหรือเสียงตามสายที่ใช้การได้ สนามกีฬา/ลาน สนามเด็กเล่น สถานที่บริการโทรศัพท์สาธารณะที่สามารถใช้การได้ และร้านค้าขายของชำ/ของเบ็ดเตล็ดหรือผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้าน 5 แห่ง

การติดต่อสื่อสารระหว่างหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้านมีรถจักรยานยนต์ 15 คัน (14 ครัวเรือน) รถมอเตอร์ไซด์ 95 คัน (80 ครัวเรือน) รถจักรยาน 80 คัน (75 ครัวเรือน) รถอีแต๋นและรถตัดแปลงอื่นๆ 1 คัน และรถประเภทอื่นๆ 9 คัน (8 ครัวเรือน) และเรือ 20 ลำ โทรศัพท์ประจำบ้าน 23

ครัวเรือน โทรศัพท์เคลื่อนที่ 37 ครัวเรือน อินเทอร์เน็ต 2 ครัวเรือน และ 62 ครัวเรือน มีทั้งโทรศัพท์ประจำบ้าน/โทรศัพท์มือถือ/อินเทอร์เน็ต

ระดับการศึกษาของประชาชน จบการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือสูงกว่า 13 คน คนที่ไม่สามารถเขียน อ่านภาษาไทยได้ 306 คน คนที่ได้รับการฝึกอบรมด้านการศึกษา 47 คน และด้านสุขภาพอนามัย 105 คน

ประชาชนที่เข้าร่วมในการแสดงความคิดเห็น มี 134 ครัวเรือน และในหมู่บ้านมีการจัดเวทีประชาคม โดยเฉลี่ยมากกว่า 6 ครั้ง/ปี ร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน 131 ครัวเรือน

การได้รับบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ซึ่งคนส่วนมากรักษาอาการเจ็บป่วยเล็กน้อยจากสถานบริการสาธารณสุข และมีจำนวนคนพิการ ทางกาย 2 คน (รวมทั้งหมด 2 คน)

2. ข้อมูลทั่วไปของตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

2.1 ข้อมูลพื้นที่ทั่วไปตำบลวังยาว

เดิมขึ้นอยู่กับตำบลองค์พระ ต่อมาจำนวนหมู่บ้านขยายเพิ่มมากขึ้นจึงแยกมาเป็นตำบลวังยาว และแบ่งเขตการปกครองเป็น 8 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านกล้วย หมู่ที่ 2 บ้านป่าผาก หมู่ที่ 3 บ้านวังยาว หมู่ที่ 4 บ้านละว้าวงควาย หมู่ที่ 5 บ้านตะเพินคี หมู่ที่ 6 บ้านห้วยหินดำ หมู่ที่ 7 บ้านม่วงมะ และหมู่ที่ 8 บ้านใหม่วังยาว

ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากต่างอำเภอ ต่างจังหวัด สำหรับชนพื้นเมืองดั้งเดิมเป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง และชาวละว้าเดิม (ปัจจุบันชาวพื้นเมืองมีจำนวนไม่มาก เนื่องจากอพยพไปอยู่ถิ่นอื่น)

สภาพทั่วไปของตำบล ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบสูง และที่ลาดเชิงเขาอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ มีพื้นที่บางส่วนของหมู่ 3 บ้านวังยาว อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติพุเตย สภาพพื้นที่ของหมู่ 3 บ้านวังยาว หมู่ 7 บ้านม่วงมะ เป็นที่ราบทำให้มีความเหมาะสมต่อการปลูกพืชไร่ พืชผัก

ภาพที่ 4.2 แผนที่แสดงที่ตั้ง ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

ตำบลวังยาวมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลห้วยขมิ้น

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลลองค์พระ อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

การประกอบอาชีพของชาวตำบลวังยาว อาชีพหลักอยู่ในภาคเกษตรกรรม เพาะปลูกข้าวโพด อ้อย ผัก รายได้เฉลี่ยประมาณ 14,322.70 บาท/ปี รายได้นอกภาคเกษตรกรรมเฉลี่ยประมาณ 19,344 บาท/ปี (รายได้รวมเฉลี่ยประมาณ 33,666 บาท/ปี) แบ่งเป็นจำนวน 29 ครัวเรือน ทำสวนผลไม้ มีพื้นที่สวนรวม 710 ไร่ พื้นที่เฉลี่ยต่อครัวเรือน 42 ไร่ มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 20,000 บาท/ปี โดยมีรายจ่าย ค่าปุ๋ย 500 บาท และค่าสารเคมี 320 บาท เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี จำนวน 11 ครัวเรือน ทำสวนผักรวม 53 ไร่ พื้นที่เพาะปลูกเฉลี่ยต่อครัวเรือน 8 ไร่ มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 40,000 บาท/ปี ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนในการซื้อปุ๋ย 1,700 บาท และสารเคมี 175 บาท/ปี ส่วนมากปลูกผักคะน้า โดยอาศัยน้ำจากคลอง อ่างเก็บน้ำ และปลูกข้าวโพดสำหรับบริโภค ซึ่งเป็นพืชที่ไม่ต้องดูแลเอาใจใส่มากนัก

รายได้ส่วนใหญ่ได้จากการประกอบอาชีพรับจ้างทำงานในภาคเกษตรกรรม หาของป่า งานช่างฝีมือ และอื่นๆ จากจำนวน 294 ครัวเรือน รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 22,286 บาท/เดือน โดยมีอัตราค่าจ้างเฉลี่ยวันละ 111.43 บาท

รายจ่ายในครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับดำรงชีวิต เช่น เครื่องนุ่งห่ม ยา อาหาร เฉลี่ยรายจ่ายประมาณ 22,432 บาท/ปี เป็นค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ 12,212 บาท และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ประมาณ 10,000 บาท

ภาวะหนี้สิน¹ ร้อยละ 96 เกษตรกรมีหนี้สินกับแหล่งเงินทุนกู้ยืมทั้งในระบบและนอกระบบ ประมาณ 30,000 บาท/ครัวเรือน เกษตรกรร้อยละ 4 ไม่มีหนี้สิน แหล่งสินเชื่อ ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 40 สหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 20 ธนาคารพาณิชย์ต่างๆ ร้อยละ 3 จากกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 97 จากญาติพี่น้อง ร้อยละ 10 และ จากตนเองร้อยละ 7

สถานที่สำคัญและบริการสาธารณะ ได้แก่ โรงพยาบาล 1 แห่ง โรงเรียนภาคบังคับ 9 ปี 4 แห่ง โรงเรียนมัธยมปลาย 1 แห่ง สหกรณ์การเกษตร 1 แห่ง สถานีตำรวจ 8 แห่ง และศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยี 6 แห่ง ครัวเรือนที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ คือ หมู่ 1 บ้านกล้วย 50 ครัวเรือน หมู่ 2 บ้านป่าผาก 12 ครัวเรือน หมู่ 3 บ้านวังยาว 49 ครัวเรือน หมู่ 4 บ้านละว้าวังควาย 14 ครัวเรือน หมู่ 5 บ้านตะเพินคี ไม่มีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือนเนื่องจากอยู่ห่างไกลจากชุมชน 15 กิโลเมตร หมู่ 6 บ้านห้วยหินคำ 38 ครัวเรือน หมู่ 7 บ้านม่วงมะ 16 ครัวเรือน หมู่ 8 บ้านใหม่วังยาว 7 ครัวเรือน และยังไม่มีย้ำประปา

2.2 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

อุทยานแห่งชาติพุเตย มีพื้นที่ครอบคลุมบริเวณที่ดงป่าองค์พระ ป่าเขาพระกำ และป่าเขาห้วยพลู ในท้องที่ตำบลองค์พระ ตำบลห้วยขมิ้น ตำบลนิคมกระเสียว ตำบลวังยาว และตำบลด่านช้าง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วยป่าที่สมบูรณ์ เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมมีความลาดชันมาก ส่วนที่สูงที่สุดเรียกว่า ยอดเขาเทวดา มีระดับความสูง 1,123 เมตร เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารหลายสาย มีป่าสนสองใบธรรมชาติที่สวยงาม เหมาะที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ มีเนื้อที่ประมาณ 317,475 ตารางกิโลเมตร หรือ 198,422 ไร่

ประวัติความเป็นมา : เนื่องด้วยกรมป่าไม้ ได้พิจารณาเห็นว่าพื้นที่ป่าไม้ ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าองค์พระ ป่าพระกำ ป่าเขาห้วยพลู ท้องที่อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเดิมเป็นวนอุทยานพุเตย วนอุทยานพุกระทิง วนอุทยานเตรียมการตะเพินคี และป่าไม้ข้างเคียง มีสภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์ สมควรที่จะอนุรักษ์ไว้ ดังนั้น กรมป่าไม้จึงมีคำสั่ง ที่ 1224/2537 ลงวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2537 โดยให้ นาย พันเทพ อันตระกูล นักวิชาการป่าไม้ 6 ไปดำเนินการสำรวจข้อมูลเพิ่มเติม และจัดตั้งวนอุทยานพุเตย วนอุทยานพุกระทิง ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าองค์พระ ป่าพระกำ จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อไปดำเนินการสำรวจข้อมูลเพิ่มเติมและจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 โดยทำหน้าที่เป็นหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ จากผลการสำรวจพบว่า ประกอบไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญและมีค่า เช่น พันธุ์ไม้ ของป่า สัตว์ป่านานาชนิด ตลอดจนทิวทัศน์ ป่าภูเขา เกาะ และน้ำตกที่สวยงามยิ่ง สมควรกำหนดเป็นอุทยานแห่งชาติ เพื่อสงวนไว้ให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิม มิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงไป

¹ เกษตรกรหนึ่งรายใช้สินเชื่อจากหลายแหล่ง

คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 อนุมัติหลักการร่างพระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินป่าองค์พระ ป่าเขาพระกำ และป่าเขาห้วยพลู เพื่อจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติพุเตย โดยมีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2541 โดยประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 115 ตอนที่ 67ก ลงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2541 เป็น อุทยานแห่งชาติลำดับที่ 85 ของประเทศไทย

การเดินทาง : การเดินทางไปอุทยานแห่งชาติพุเตย สามารถเดินทางได้ดังนี้

ทางรถยนต์จากกรุงเทพฯ ให้ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 340 (บางบัวทอง - สุพรรณบุรี) จนกระทั่งถึงทางแยกเข้าสู่อำเภอเดิมบางนางบวช ระยะทางประมาณ 150 กิโลเมตร จากนั้นให้ เลี้ยวซ้ายผ่านอำเภอเดิมบางนางบวช ระยะทางประมาณ 33 กิโลเมตร แล้ว เลี้ยวขวา อีกครั้งเข้าสู่เส้นทางหลวงหมายเลข 333 มุ่งหน้าสู่ตัวเมือง อำเภอด่านช้างระยะทางประมาณ 40 กิโลเมตร

จากกรุงเทพฯ ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) เข้าสู่ตัวจังหวัดนครปฐม จากนั้นให้เลี้ยวขวาที่สามแยกมาลัยแมน เข้าสู่เส้นทางหลวงหมายเลข 321 มุ่งหน้าสู่อำเภออุทุมพร ระยะทางประมาณ 70 กม. และจากอำเภออุทุมพร ให้ใช้ทางหลวงหมายเลข 333 เข้าสู่อำเภอด่านช้าง ระยะทางประมาณ 50 กม.

จาก อำเภอด่านช้าง ใช้เส้นทางสาย 333 (ด่านช้าง - บ้านไร่) ไปอีก 15 กิโลเมตร ก็จะพบทางแยกเข้าบ้านวังดิน เข้าไปที่บ้านป่าอีก 15 กิโลเมตร (ทางลาดยาง) แล้วต่อด้วยทางลูกรัง จากบ้านป่าอี เข้าสู่ที่ทำการอุทยานแห่งชาติพุเตย อีก 3 กม.

2.3 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอด่านช้าง

เนื่องจากอาชีพโดยทั่วไปของคนในตำบลวังยาว มีอาชีพในการเพาะปลูก พืชไร่ (ล้มลุก)เชิงเดี่ยว เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพด สับปะรด ทำเกษตรอินทรีย์ แปลงผัก เช่น ผักกาดขาว กะหล่ำปลี ผักคะน้า หน่อไม้ฝรั่ง ทำเกษตรผสมผสาน ปลูกพืชล้มลุก ไม้ผล เลี้ยงสัตว์ไปพร้อมกัน และสัตว์ที่เลี้ยงได้แก่ แพะนม แพะเนื้อ วัวนม วัวเนื้อ ไก่ การดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย จึงอยู่บนฐานการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต

จากการรวมตัวของชาวบ้าน ที่เผชิญกับปัญหาฝนแล้งพบว่า ถ้ายังมุ่งปลูกพืชเชิงเดี่ยว จะยังเป็นปัญหา ในการพูดคุยระหว่างชาวบ้านมีการเสนอให้ เลี้ยงแพะ เพื่อทดแทนภัยแล้ง ประกอบกับ มีโครงการวิจัยบ่มเพาะนวัตกรรมฯ ทำให้มีการศึกษาวิจัยการปลูกหน่อไม้ฝรั่ง ไปพร้อมกับเลี้ยงแพะว่า สามารถเป็นอาชีพทำควบคู่กันได้หรือไม่ และผลการศึกษาพบว่ามีความเป็นไปได้ ทำให้ชาวบ้านหลายคนเริ่มหันมาให้ความสนใจเลี้ยงแพะจนเกิดเป็นกลุ่มเลี้ยงแพะปลอดโรค ประกอบกับในอำเภอด่านช้าง มีกลุ่มต่างๆ มากมาย เช่น กลุ่มผู้ปลูกผักอินทรีย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มทอผ้า กลุ่มทอพรหม กลุ่มป่าชุมชน บ้านห้วยหินดำ กลุ่มสมุนไพร จึงมีการทบทวนร่วมกันระหว่างผู้นำกลุ่มต่างๆ ว่า น่าจะมีการวางแนวทางพัฒนากลุ่มต่างๆ ไปพร้อมๆ กัน จึงใช้ประเด็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อเชื่อมโยงกลุ่มต่างๆ

ทิศเหนือ	ตำบลคงพระราม อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี
ทิศตะวันออก	ตำบลหาดยาง อำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี
ทิศตะวันตก	เขตเทศบาลเมืองปราจีนบุรี อำเภอเมืองปราจีนบุรี และตำบลรอบเมือง อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี
ทิศใต้	ตำบลหาดยาง อำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี ตำบลบางเดชะ อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

จำนวนประชากร

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนชาย	จำนวนหญิง	รวม
1	บ้านน้ำหัก	132	245	250	495
2	บ้านคลองตาหลง	70	156	160	316
3	บ้านท่างาม	52	129	143	272
4	บ้านท่างาม	111	267	266	533
5	บ้านคู้งโรงนา	63	113	137	250
6	บ้านตรงแจะ	27	73	51	124
7	บ้านหุบจิว	77	126	145	271
8	บ้านหาดสะแก	39	72	85	157
9	บ้านหาดสะแก	62	136	137	273
10	บ้านหาดสะแก	61	133	137	271
11	บ้านหาดสะแก	25	65	65	130
12	บ้านลาดเค้า	214	375	451	826
	รวม	933	1,890	2,028	3,918

3.2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

โดยทั่วไปประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา ทำสวนผลไม้ ปลูกพืชผัก รับจ้างในพื้นที่ ค่าขาย ปศุสัตว์ ได้แก่ ไก่ โค กระบือ เป็ด สุกร โดยมีการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมประมาณร้อยละ 80 รับจ้างร้อยละ 10 อาชีพบริการอื่นๆ ร้อยละ 5 และปศุสัตว์ร้อยละ 5

ตำบลท่างามมี โรงแรม 2 แห่ง สถานีบริการน้ำมัน 1 แห่ง ตลาดนัดชุมชน 1 แห่ง ร้านค้าทั่วไป 45 แห่ง โรงงานเย็บกระเป๋าเดินทาง 1 แห่ง โรงงานซักรีด 1 แห่ง

สถานที่ท่องเที่ยว พบว่ามีโบราณสถานที่มีคุณค่าควรแก่การศึกษา คือ ตึกเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ตั้งอยู่ที่ 32/7 หมู่ที่ 12 ถนนปราจีนอนุสรณ์ ตำบลท่างาม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

3.3 ข้อมูลด้านสังคม

สถานศึกษามี ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง (โรงเรียนวัดเลียบ โรงเรียนวัดกระแจะ โรงเรียนวัดหาดสะแก)

ในด้านศาสนาพบว่า ร้อยละ 99.87 ของประชากรในตำบลท่างามนับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอื่นๆ ร้อยละ 0.13

ด้านสาธารณสุข มีโรงพยาบาลศูนย์ ขนาด 400 เตียง 1 แห่ง หน่วยควบคุมโรคติดต่อ นำโดยแมลง 1 แห่ง สถานีอนามัย 1 แห่ง มีการใช้ส้วมราดน้ำร้อยละ 100

ในตำบลท่างาม ประชาชนมีไฟฟ้าใช้ทั่วถึงทุกหลังคาเรือน การบริการด้านประปา ให้บริการแก่ประชาชนจำนวน 693 ครัวเรือน และด้านการสื่อสาร โทรศัพท์ส่วนบุคคล จำนวน 235 หมายเลข โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน 15 หมายเลข มีหอกระจายข่าวระดับตำบล 1 แห่งที่หมู่ 7 และหอกระจายข่าวระดับหมู่บ้าน หมู่ 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 11 และ 12

แม่น้ำปราจีนบุรี บึงหลวงบน บึงหลวงล่าง หนองสะโด หนองกระทุ่มเอน หนองปลาไหล หนองบัว คลองส่งน้ำด้วยพลังไฟฟ้า 1 แห่ง

การระบายน้ำ มีพื้นที่น้ำท่วม ร้อยละ 50 ของพื้นที่ทั้งหมด ระยะเวลาเฉลี่ยที่น้ำท่วมขังนาน 15 วันช่วงเดือน สิงหาคม ถึง ตุลาคม

ส่วนปริมาณขยะ 1,650 ตัน/วัน ใช้รถรวมรวมจำนวน 1 คัน การกำจัดขยะดำเนินการร่วมกับเทศบาลเมืองปราจีนบุรี

3.4 ข้อมูลเบื้องต้นกลุ่มอาชีพเกษตรกรพัฒนาแห่งแม่น้ำปราจีนบุรี

ราวปี พ.ศ. 2549 ได้มีการรวมตัวกันของเกษตรกรที่ประสบปัญหาที่ดิน ปัญหาเรื่องน้ำ และการประกอบอาชีพ จากพื้นที่ 2 ตำบล คือ ตำบลท่างาม และดงพระราม ในชื่อกลุ่มอาชีพเกษตรกรพัฒนาแห่งแม่น้ำปราจีนบุรี และกำหนดหลักการทำงานของกลุ่มในเบื้องต้นว่า ในการทำงานพื้นฟูชีวิตเกษตรกร จะยึดถือหลักการ ๔ ประการคือ สัจจะธรรม ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมทุกข์ร่วมสุข พึ่งตนเองให้มากที่สุด

4. ข้อมูลทั่วไปของตำบลบ้านไร่ อำเภอสทิต จังหวัดชัยภูมิ

4.1 ข้อมูลทั่วไปและพัฒนาการของตำบลบ้านไร่³

พื้นที่ตำบลบ้านไร่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) บ้านไร่ ประกอบด้วย 16 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านไร่ หมู่ 2 บ้านโนนสำราญ หมู่ 3 บ้านโคกกระเบื้องไห หมู่ 4 บ้านวังอ้ายโพธิ์ หมู่ 5 บ้านวังตาเทพ หมู่ 6 บ้านวังอ้ายคง หมู่ 7 บ้านโนนสวรรค์ หมู่ 8 บ้านวังใหม่พัฒนา หมู่ 9 บ้านหนองใหญ่ หมู่ 10 บ้านเทพนา หมู่ 11 บ้านไร่พัฒนา หมู่ 12 บ้านสวนสวรรค์ หมู่ 13 บ้านลำป่อแดง หมู่ 14 บ้านวังกว้าง หมู่ 15 บ้านหลังสวน และหมู่ 16 บ้านเทพอวยชัย

³ รวบรวมจาก คำบอกเล่าจากความทรงจำของผู้เฒ่าผู้แก่และชาวบ้านตำบลบ้านไร่ ได้แก่ คุณชัยยศ เพ็ชรพิทักษ์ กำนันตำบลบ้านไร่ คุณดำรง ทรงชุ่ม สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่ คุณสมนึก อิ่มสิน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไร่ คุณวิชัย ชัยขุนทด ชาวบ้าน บ้านเทพนา ตำบลบ้านไร่ คุณสมชาย เข็มตัว นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลบ้านไร่, 24 พ.ย. 2549

ตำบลบ้านไร่มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 3,478 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมดจำนวน 11,640 คน แบ่งเป็น ชาย 5,933 คน เป็นหญิง 5,707 คน⁴ ปัจจุบันชาวบ้านในตำบลบ้านไร่ ประกอบด้วย ชาวบ้านที่เป็นคนชายภูมิโดยกำเนิดคิดเป็นร้อยละ 40 และที่อพยพเคลื่อนย้ายมาจากจังหวัดอื่น ได้แก่ นครราชสีมา ร้อยละ 30 และที่อพยพมาจากจังหวัดอื่นอีกร้อยละ 30 เช่น ลพบุรี กรุงเทพฯ อโยธยา สระบุรี นครสวรรค์ สุรินทร์ ร้อยเอ็ด ขอนแก่น และชลบุรี เป็นต้น

แต่เดิมพื้นที่ตำบลบ้านไร่เป็นป่าไม้อุดมสมบูรณ์ จนกระทั่งปี 2498 โดยประมาณ ความ เป็นชุมชนขยายขยายมาจากพื้นที่ในอำเภอจตุรัส เข้าสู่อำเภอบำเหน็จณรงค์ จนมาถึงผืนป่าแห่งนี้ ชาวบ้านกลุ่มแรกที่เข้ามาอาศัยเป็น ชนพื้นเมืองดั้งเดิม ที่ชาวบ้านเรียกกันว่า ชาวบนหรือคนดง ทั้งหมด ประมาณ 16 ครัวเรือน ชาวบนเป็นชนเผ่ามอญโบราณมีภาษาพูดเป็นของตนเอง มีลักษณะนิสัยที่ชอบ อาศัยอยู่ในป่าบนยอดเขาสูง ไม่ชอบอยู่กับคนหมู่มาก หากมีคนจากถิ่นอื่นเข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณ เดียวกันมากๆ ชาวบนเลือกที่จะย้ายลึกเข้าไปในผืนป่า

การตั้งบ้านเรือนในช่วงเวลานั้น กระจัดกระจายเป็นกลุ่มบ้านเล็กๆ ใกล้กับที่ดินเพาะปลูก ทำกิน ซึ่งบุกเบิกด้วยแรงงานของคนในครอบครัว โดยอาศัยอยู่รวมกันในหมู่เครือญาติพี่น้อง ดำรงชีพ ด้วยการเก็บหาของป่า เพาะปลูกข้าว พืชผัก เลี้ยงหมู ไก่ เพื่อยังชีพ และปลูกละหุ่ง ถั่วแดง ต่างเกวียนไป ขายให้กับพ่อค้าที่บ้านไร่ เพื่อนำเงินไปซื้อกะปิ เกลือ น้ำปลา

หลังจากนั้นจึงเริ่มมีผู้คนจากถิ่นอื่นเข้ามาติดต่อ แลกเปลี่ยน ค้าขายพืชผลต่างๆ รวมทั้ง ตั้งถิ่นฐาน ทำให้ชุมชนขยายใหญ่ขึ้น ประกอบช่วงเวลาดังกล่าว เริ่มมีชาวบ้านไปเรียนหนังสือกันที่วัด บ้านไร่ หรือโรงเรียนที่วังอ้ายโพธิ์ซึ่งตั้งอยู่ห่างออกไปกว่า 20 กิโลเมตร โดยใช้ทางเกวียนในการติดต่อกับชุมชนภายนอกอื่นๆ ด้วยการเดินเท้าหรือเกวียน

ในปี 2514 เกิดเหตุการณ์ที่ชาวบ้านเรียกว่า “ดงแตก” เนื่องจากรัฐอนุญาตให้สัมปทานทำ ไม้บนผืนป่าบริเวณที่ตั้งของตำบลบ้านไร่ในปัจจุบัน ทำให้มีการเข้ามาของนายทุนเพื่อตัดไม้ทำซุง และ การเคลื่อนย้ายเข้ามาของชาวบ้านจากต่างตำบล ต่างอำเภอ และจังหวัดอื่นๆ เช่น ด่านขุนทด ซึ่งอาศัย เส้นทางขน ไม้เข้ามา เพื่อมาเป็นแรงงานรับจ้างทำงานตัดไม้และเคลื่อนย้ายไม้ เช่นเดียวกับคนดงที่หัน มารับจ้างกับนายทุนที่ได้สัมปทาน

เมื่อผืนป่าในเขตสัมปทานถูกถางจนเป็นที่โล่ง ชาวบ้านที่เคลื่อนย้ายเข้ามาเพื่อเป็น แรงงานรับจ้าง ส่วนใหญ่ไม่ได้เคลื่อนย้ายไปไหน จึงขยายขยายจับจองที่ดินบริเวณที่ถูกถางไป เพื่อเป็น ที่อยู่อาศัยและทำกินต่อไป ประกอบกับชาวบ้านบางครัวเรือนที่พอมีเงิน จะจ้างชาวบ้านคนอื่นเพื่อถาง พื้นที่เพาะปลูกทำกินต่อไป โดยตั้งบ้านเรือนกระจัดกระจาย ใกล้กับที่ดินทำกินตัวเอง

⁴ ที่มา ข้อมูลจำนวนประชากรและบ้าน ณ วันที่ 23 มกราคม 2550 กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

การเข้ามาตั้งรกราก เพาะปลูกทำไร่เคื่อยของคนต่างถิ่นที่เพิ่มขึ้น ทำให้คนคงถอยร่นเข้าไปในป่าลึกมากขึ้น จนกระทั่งไม่มีพื้นที่ให้ถอยเข้าไปได้อีก เพราะเป็นหน้าผา คนคงจึงตั้งหลักปักฐานอยู่ร่วมกับคนภายนอกที่ย้ายเข้ามา จนเป็นชุมชนบ้านเทพนา และภายหลังมาจึงมีการแต่งงานระหว่างชาวบนและชาวบ้านที่อพยพโยกย้ายมาจากที่อื่น จนถึงทุกวันนี้ลูกหลานชาวบนยังคงอาศัยในตำบลบ้านไร่ ซึ่งกระจายไปตามหมู่บ้านต่างๆ เช่นที่ หมู่ 1 บ้านไร่ หมู่ 4 บ้านวังอ้ายโพธิ์ หมู่ 5 บ้านวังตาเทพ หมู่ 6 บ้านวังอ้ายคง และ หมู่ 11 บ้านไร่พัฒนา

การประกอบอาชีพของชาวบ้านตำบลบ้านไร่ โดยส่วนใหญ่อยู่บนฐานการผลิตภาคเกษตรกรรม ได้แก่ เพาะปลูกข้าวไร่ เป็นทั้งข้าวเจ้าและข้าวเหนียว โดยส่วนใหญ่ปลูกไว้เพื่อยังชีพ หากเหลือจึงขายให้กับเพื่อนบ้านที่มาซื้อ รวมทั้งปลูกมันสำปะหลัง ข้าวโพด พริก และอ้อยไว้ขาย โดยนำไปขายพ่อค้าคนกลางที่ตัวอำเภอ

จนกระทั่งปี 2534 รัฐบาลดำเนินโครงการจัดสรรที่ดินทำกินเพื่อเกษตรกรผู้ยากไร้ในพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรม (คจก. 2534 – 2535) ทำให้มีการเคลื่อนย้ายชาวบ้านบางส่วนจากพื้นที่ป่านา ยางลัด บ้านเทพนา บ้านโนนสวรรค์ไปยังที่ทำกินซึ่งรัฐจัดสรรให้ใหม่ แต่กลับประสบปัญหาไม่สามารถเพาะปลูกทำกินบนที่ดินจัดสรรใหม่ได้ เพราะชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว ได้อ้างสิทธิในการจับจองก่อน

ในที่สุดชาวบ้านบางส่วนจากกลุ่มดังกล่าวจึงรวมตัวกัน และส่งตัวแทนเดินทางไปกรุงเทพฯ เพื่อร่วมเคลื่อนไหวกับสมัชชาคนจนที่หน้าทำเนียบรัฐบาล ในปี 2539 ยุครัฐบาลบรรหาร ศิลปอาชา และอีกครั้งในปี 2540 ยุครัฐบาลชวลิต ยงใจยุทธ ซึ่งมีการเจรจาอย่างเป็นทางการ และปัญหาของชาวบ้านไร่ ที่ประสบปัญหาป่าไม้ที่ดินที่เป็นที่สาธารณประโยชน์ได้รับการพิจารณาแก้ไข จนกระทั่งได้รับอนุญาตให้กินถิ่น กลับมาอาศัยในที่ดินบริเวณเดิมได้ ซึ่งชาวบ้านได้ตั้งหมู่บ้านใหม่แยกออกมาจากบ้านหนองใหญ่ โดยมีชื่อใหม่ว่า บ้านเทพนา ในวันที่ 2 กรกฎาคม ซึ่งแต่นั้นมาทุกปีจะมีการจัดงาน วันกลับกินถิ่นแผ่นดินแม่

การไปร่วมเคลื่อนไหวที่กรุงเทพฯ ทำให้ชาวบ้านเทพนามีโอกาส แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชาวบ้านจากที่อื่นๆ ซึ่งได้รับผลกระทบจากนโยบายและโครงการของภาครัฐ รวมทั้งได้รู้จักและทำกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานองค์กรที่ให้การสนับสนุนผู้ที่ประสบปัญหาต่างๆ เช่น ได้รับการส่งเสริมให้รวมกลุ่มกันทำเกษตรอินทรีย์ และการสร้างบ้านดินที่เป็นส่วนหนึ่งซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามดำเนินชีวิตที่ทวนกับการพัฒนากระแสหลักภายใต้ระบอบทุนนิยม โดยพยายามแสวงหาแนวทางพึ่งตนเอง การพึ่งพิงธรรมชาติ⁵

ขณะเดียวกันราวปี 2538 เริ่มมีการอพยพของผู้คนจากกรุงเทพฯ เข้ามาตั้งรกรากในเขตตำบลบ้านไร่ โดยซื้อที่ดินติดถนนลาดยางจากชาวบ้านเพื่อสร้างเป็นที่พักอาศัย และในบริเวณที่แบ่งเป็น

⁵ รวบรวมจากเว็บไซต์ <http://www.dopa.go.th/kcc/kcc2.3.2.htm#AA> , http://www.thaico.net/b_p_page/fop_s3y.htm และ <http://www.siamsewana.org/articles/>

สวน ผู้มาใหม่ได้นำพืชสวนซึ่งต่างไปจากที่ชาวบ้านเคยเพาะปลูกเข้ามา เช่น ลำไย มะไฟ มะปราง ซึ่งชาวบ้านทั่วไปเห็นว่าได้ผลผลิตดี จึงเกิดความสนใจและเข้าไปถามไถ่ ถึงแหล่งที่มาของพันธุ์ วิธีการเพาะปลูก ดูแล และถึงขั้นฝากซื้อต้นมาปลูก

ปีถัดมาชาวกรุงเทพฯกลุ่มนี้ เริ่มสร้างสถานที่พักผ่อน เพื่อให้บริการกับคนทั่วไปในรูปแบบของรีสอร์ทและโฮมสเตย์ เนื่องจากบริเวณตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต มีสภาพอากาศที่เย็นตลอดปี มีทะเลหมอกในฤดูฝน รวมทั้งมีพันธุ์ไม้หลากหลายชนิดโดยเฉพาะดอกกระเจียว ดอกดิน ดอกขมิ้น จนทำให้แต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวเดินทางไปที่วิวและพักที่ตำบลบ้านไร่ ปีละไม่ต่ำกว่า 5 แสน ถึง 6 แสนคน

การให้บริการที่พุดดังกล่าว ชาวบ้านทั่วไปเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านไร่ เพราะ ประการแรกช่วยประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ทำให้ชาวบ้านบางส่วนมีรายได้เสริม ประการต่อมาช่วยประชาสัมพันธ์และสนับสนุนงานบุญงานประเพณีต่างๆ เช่น สงกรานต์ ปีใหม่ ทอดผ้าป่า ทอดกฐิน ประการที่สาม ช่วยประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวรู้จักโรงเรียนต่างๆในตำบล ทำให้มีการสนับสนุนเสื้อผ้า ข้าวของ และเลี้ยงอาหารกลางวันเด็กในตำบล ประการสุดท้าย ช่วยประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ผลผลิตจากการเกษตรของชาวบ้านให้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป เช่น ข้าวเหนียวดำ ที่ชาวบ้านนิยมปลูกไว้จำหน่าย โดยจะปลูกข้าวเจ้าไว้รับประทาน

ทั้งนี้ตั้งแต่ปี 2549 องค์กรเอกชนและชาวบ้านผู้ประสบปัญหาความยากจนในพื้นที่บ้านเทพพนา ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต มีความคิดที่จะจัดทำโครงการจัดสร้างหมู่บ้านดินขึ้น และตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านดินสิ่งมหัศจรรย์โลก ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการจาก 16 หมู่บ้านในตำบลบ้านไร่เป็นผู้ดำเนินการหลัก โดยมุ่งหวังที่ให้โครงการนี้เป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านทั้ง 16 หมู่บ้าน ของตำบลบ้านไร่ ให้มีงานทำอย่างครบวงจร เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ แก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน จากนั้นจึงเสนอโครงการไปที่ส่วนราชการจังหวัดชัยภูมิ เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจัดสร้างบ้านดินในโครงการนี้ ให้เป็นสถานที่พักผ่อนแบบธรรมชาติสำหรับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาเที่ยวชมอุทยานแห่งชาติป่าหินงามและชมทุ่งดอกกระเจียวบาน ในช่วงเดือนพฤษภาคม – สิงหาคมของทุกปี

ต่อมาในวันที่ 5 เมษายน 2549 บริเวณที่ก่อสร้างหมู่บ้านดิน บ้านเทพพนา ตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ อดีตนายกรัฐมนตรี ในฐานะผู้อำนวยการศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนแห่งชาติ (ศตช.) พร้อมกับ นายประภากร สมิติ ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิ รวมทั้งหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ได้เดินทางไปพบปะกับชาวบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต ที่มาให้การต้อนรับ ผลจากการพบปะครั้งนี้ เบื้องต้น นายประภากร สมิติ ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิ ได้จัดสรรงบประมาณ CEO เพื่อสนับสนุนการดำเนินการ จากนั้นจึงให้คณะกรรมการเสนอแผนงาน โครงการไปที่ ศตช. ซึ่ง พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ เป็น ผอ.ศูนย์ฯในขณะนั้น เพื่อขอรับสนับสนุนงบประมาณมาดำเนินการอย่างต่อเนื่องต่อไป

4.2 ข้อมูลทางกายภาพ

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปของตำบลบ้านไร่ มีลักษณะเป็นป่าเขา และที่ราบเชิงเขา ซึ่งมีพื้นที่ทั้งหมด 226.9 ตารางกิโลเมตร (141,812.5 ไร่)⁶ โดยแบ่งเป็นพื้นที่ซึ่งเหมาะทำการเกษตรร้อยละ 30 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนที่เหลือร้อยละ 70 ไม่เหมาะกับเกษตรกรรมเพราะมีลักษณะเป็นภูเขาซึ่งกระจายอยู่ทั่วไปทั้งตำบล โดยมีความสูงจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ยประมาณ 350 เมตร ซึ่งมีระยะทางห่างจากที่ว่าการอำเภอ 30 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดชัยภูมิเฉลี่ย 70 กิโลเมตร

ภาพที่ 4.4 แผนที่แสดงอาณาเขตตำบลบ้านไร่ อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ

จากแผนที่แสดงพื้นที่ตำบลบ้านไร่มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลนาขางหลัก อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลห้วยขยายจิว อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลซับใหญ่ กิ่งอำเภอซับใหญ่ และ ตำบลบ้านชวน ตำบลโคกเพชรพัฒนา อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลน้ำร้อน ตำบลบ่อรัง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ และตำบลกุดตาเพชร กิ่งอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

ในส่วนของ การตั้งบ้านเรือนและสภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปนั้น พบว่า มีทั้งบ้านเรือนที่ก่อสร้างด้วยปูนทั้งหลัง บ้านปูนกึ่งไม้ และที่เป็นบ้านไม้ทั้งหลัง ซึ่งทั้ง 16 หมู่บ้านในตำบลบ้านไร่มีไฟฟ้า ระบบประปา และโทรศัพท์พื้นฐาน รวมทั้งโทรศัพท์มือถือใช้ทุกหมู่บ้าน

สำหรับการคมนาคมในการเดินทางเข้าสู่ตำบล จากกรุงเทพฯ สามารถใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ผ่านรังสิต วังน้อย จนถึงสามแยกจังหวัดสระบุรี เลี้ยวขวาไปตามเส้นทางหลวงหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) แล้วแยกซ้ายเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 201 ที่อำเภอสีคิ้ว

⁶ ที่มา www.tambon.com (อัตราส่วน 1 ตารางกิโลเมตร เท่ากับ 625 ไร่)

อำเภอด่านขุนทด เข้าสู่จังหวัดชัยภูมิ แล้วเลี้ยวที่ทางแยกบ้านหนองบัวโคก เข้าสู่เส้นทางสายหนองบัวโคก-ชัยบาดาล (ทางหลวงหมายเลข 205) ถึงอำเภอเทพสถิต เลี้ยวขวาเข้า ตำบลบ้านไร่

4.3 ข้อมูลทางเศรษฐกิจ

ภาคเกษตรกรรม

อาชีพหลักที่สำคัญของชาวบ้านในตำบลบ้านไร่คือ การทำไร่ ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ ซึ่งจะประกอบอาชีพไปพร้อมกับการเป็นแรงงานรับจ้างทั่วไป เนื่องจากแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรในฤดูแล้งมีอยู่อย่างจำกัด คือ มีเพียง 3 แหล่ง ได้แก่ บ้านโคกกระเบื้องไผ่ บ้านวังใหม่พัฒนา และบ้านลำปอแดง ครอบคลุมเนื้อที่ทำกรเกษตรประมาณ 300 ไร่ และถูกใช้ไปเพื่อการเพาะปลูก ส้ม แดงกวาง และพืชผักต่างๆ ส่วนหมื่นอื่นๆในตำบลทำการเกษตรได้เฉพาะในฤดูฝนคือ เดือนสิงหาคมถึงเดือนธันวาคม จะมีฝนตกหนักมาก โดยปริมาณฝนตกเฉลี่ยสูงสุดในเดือนสิงหาคม และ กันยายน ของทุกปี และในช่วงกลาง มิถุนายน ถึงกลาง กรกฎาคม ของทุกปี เป็นระยะเวลาที่ฝนทิ้งช่วง

ชาวบ้านตำบลบ้านไร่นิยมปลูกข้าวไร่ ทั้งที่เป็นข้าวเหนียวขาว และข้าวเจ้าไว้บริโภคในครัวเรือน และนิยมปลูกข้าวเหนียวดำปลูกเพื่อการค้า ซึ่งขายทั้งข้าวเหนียวดำ และข้าวเหนียวกล้อง ทั้งนี้ ข้าวเหนียวดำเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมืองมีคุณภาพดี เหนียว และหอม วิธีการเพาะปลูกใช้การหยอดเมล็ดตามรถไถ มีการคายหญ้า 2 อาทิตย์ เมื่อข้าวงอกจะทำให้ดินร่วน แล้วจึงหมั่นถอนหญ้าบริเวณรอบๆ เมื่ออยู่ในช่วงที่ข้าวตั้งท้องจะใช้ปุ๋ยสูตร 15-15-15 รองนข้าวแก่ จึงเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งจะปลูกช่วง มิถุนายน-กันยายน และเก็บเกี่ยวช่วงเดือนตุลาคม สำหรับแรงงานที่ใช้ในการเพาะปลูกและเก็บเกี่ยว ระดมจากการเอาแรงร้อยละ 30 และอีกร้อยละ 70 ใช้วิธีจ้าง

โดยมีพืชไร่ พืชผัก ที่สำคัญทางเศรษฐกิจ ดังนี้ คือ

1) มันสำปะหลัง ซึ่งเกษตรกรใช้พันธุ์ส่งเสริมคือ เกษตรศาสตร์ 50 และระยะของ 5 ปุ๋ยใช้สูตร 15-15-15 ประมาณ 20 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 2,750 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งปลูกช่วงเวลาเดียวกับปลูกข้าว คือในฤดูฝน ช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนพฤษภาคม โดยมีโรงแปงและโรงมันรับซื้อ ทั้งใกล้ไกลตำบล การเพาะปลูกและเก็บเกี่ยว ใช้วิธีการเอาแรงร้อยละ 20 ที่เหลือใช้วิธีจ้างเหมาปลูก ไร่ละ 280 บาท และขุดจ้างเหมา ต้นละ 250 บาท ไม่รวมค่าขน

2) ข้าวโพด ใช้พันธุ์ข้าวโพดลูกผสมเดี่ยว มีการใช้ปุ๋ยเคมีรองกันหลุมก่อนปลูก และมีการใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 หลังกำจัดวัชพืช อัตรา 25 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 600 กิโลกรัมต่อไร่

3) พริก ปลูกต้นฤดูฝนในสภาพไร่ ใช้พันธุ์ยอดสนทั้งหมด มีการใช้ปุ๋ยเคมี สูตร 15-15-15 อัตรา 30 กิโลกรัมต่อไร่ มีการป้องกันกำจัดโรค แมลง แต่ยังไม่สามารถป้องกันโรคกุ้งแห้งได้

5) ข้าวโพดหวาน ปลูกหลังเก็บเกี่ยวข้าว ใช้พันธุ์ตามผู้รับซื้อที่กำหนด ใช้ปุ๋ยตามผู้รับซื้อที่กำหนด ประมาณ 70 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตฝักสด เฉลี่ย 1,500 กิโลกรัมต่อไร่

6) แดงกวาง ปลูกในไร่ที่มีแหล่งน้ำช่วงฤดูหนาวเป็นต้นไปโดยปลูกหลังเก็บเกี่ยวข้าว ใช้พันธุ์ลูกผสมเดี่ยว ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชตามกำหนด ผลผลิตเฉลี่ย 1,400 กก. ต่อไร่

นอกจากนี้ยังมีพืชผักอื่นๆเช่น หัวไชเท้า มะเขือเทศ (สีดา) และพืชสวนต่างๆ เช่น ลำไย และส้มที่ปลูกเพื่อการค้า ส่วนน้อยหน้า ขนุน มะพร้าว น้ำหอม มะม่วง และเงาะ เป็นไม้ผลที่ปลูกไว้บริโภค หากเหลือจึงขายเป็นรายได้เสริม

ส่วนอาชีพหลักที่สำคัญอีกอาชีพหนึ่งของชาวบ้านตำบลบ้านไร่ คือ การเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ หมู ซึ่งเลี้ยงไว้ขาย ขณะที่ไก่พื้นเมือง ซึ่งเลี้ยงแบบปล่อยในบริเวณบ้าน หรือในไร่นา ส่วนใหญ่เลี้ยงไว้เพื่อบริโภค เหลือจากบริโภคจึงแบ่งขาย และพบว่ามีการเลี้ยงวัวเนื้อ โดยเลี้ยงปล่อยตามทุ่งหญ้าตามธรรมชาติ มีประมาณร้อยละ 30 ที่เลี้ยงในพื้นที่ของตนเอง และ ร้อยละ 10 มีการปลูกหญ้าเพื่อใช้เลี้ยงพันธุ์ที่มีเลี้ยงมากที่สุด คือ ลูกผสมอเมริกันบรามัน นอกจากนี้ชาวบ้านยังเลี้ยงควาย ซึ่งเลี้ยงปล่อยตามทุ่งหญ้าธรรมชาติ และหัวไร่ปลายนา และมีบางรายใช้เป็นแรงงานในการกำจัด

ภาคอุตสาหกรรม

ภายหลังการเก็บเกี่ยวพืชผลในที่ดิน ชาวบ้านส่วนใหญ่ทั้งหญิงชายที่อายุประมาณ 30 ปีขึ้นไป จะไปรับจ้างทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร เช่น รับจ้างภาคเกษตรในตำบลและไกลออกไป เช่น รวมกลุ่มไปรับจ้างปลูกรubber เกี่ยวข้าว เกี่ยวอ้อย และเกินกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ประกอบการอาชีพรับจ้างทั่วไป ได้หันไปประกอบอาชีพรับจ้างในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งผู้หญิงที่อายุน้อยกว่า 30 ปีส่วนใหญ่จะไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม และหากเป็นชายจะไปรับจ้างเป็นกรรมกร ช่างไม้ ช่างปูนตามสถานที่ก่อสร้างต่างๆ เป็นต้น

นอกเหนือไปจากการทำงานรับจ้างข้างต้น ชาวบ้านบางส่วนหันมาทำศิลปหัตถกรรมจำหน่ายเป็นรายได้เสริม เช่น การทำไม้กวาดดอกหญ้า การหาตอไม้จากป่าเพื่อสร้างงานศิลปะจากตอไม้ การเก็บ/ปรุงสมุนไพรเพื่อรักษาโรค และการนวดเพื่อสุขภาพ เป็นต้น ทั้งยังพบว่ามีกรรวมกลุ่มกันของชาวบ้านในตำบลบ้านไร่ เพื่อประกอบอาชีพเกี่ยวกับหัตถกรรมและอุตสาหกรรมในครัวเรือนเป็นรายได้เสริม เช่น หัตถกรรมจากเศษไม้ โดยกลุ่มงานศิลปะประดิษฐ์เศษไม้มงคล บ้านหนองใหญ่ การทำดอกไม้ประดิษฐ์โดยกลุ่มอาชีพทำดอกไม้ประดิษฐ์บ้านลำปอแดง การทำน้ำผลไม้ขายโดย กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเทพพนา การขายข้าวเหนียวดำโดยกลุ่มแม่บ้านบ้านไร่

เนื่องจากพื้นที่ในตำบลบ้านไร่ และในเขตอำเภอเทพสถิตมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายแห่ง เช่น อุทยานแห่งชาติป่าหินงาม น้ำตกเทพพนา น้ำตกเทพประทาน เป็นต้น จึงทำให้มีกิจกรรมต่อเนื่องทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นตามมา เช่น รีสอร์ท และโฮมสเตย์ ซึ่งเป็นอีกช่องทางในการสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านตำบลบ้านไร่ ไม่ว่าจะเป็นในฐานะผู้ประกอบการย่อย แรงงานรับจ้างที่ประจำอยู่ในส่วนของงานบริการ และส่วนที่เกี่ยวกับการทำสวน เป็นต้น